

Eetbaar landschap

Minigids voedselbosontwerp

Een gids voor wie het landschap
wil laten leven

Voorwoord

Hoe relateren we als mens op een gezonde, voedende manier met het land?

Een voedselbos kan een antwoord zijn op die vraag.

Het is een plek waar de mens niet boven, maar tussen de planten, bomen en dieren leeft. Een plek waar voedsel, biodiversiteit, schoonheid en samenwerking samengaan.

Waar we zaaien, zorgen, oogsten — en tegelijk ruimte laten voor het onverwachte.

In deze gids nemen we je stap voor stap mee in het ontwerpproces van een voedselbos. Niet als vast plan, maar als uitnodiging tot co-creatie met het land.

“We planten dromen, we planten bomen. We planten relaties. We planten toekomst.”

Wat is een voedselbos?

Een voedselbos is een door de mens ontworpen ecosysteem dat werkt zoals een natuurlijk bos.

Het bestaat uit meerdere lagen (bomen, struiken, kruiden, klimmers...) en is zo opgezet dat het voeding, biodiversiteit en schoonheid levert — voor mens én dier.

Er zijn veel definities, maar de essentie blijft hetzelfde:

Een voedselbos is een plek die bruist van leven. Waar je kan oogsten, leren, ontmoeten en rusten. Een systeem waar bodem, water en biodiversiteit hersteld worden — in samenwerking met de natuur. Het voedselbos is geen monocultuur, maar ook geen wild natuurgebied.

Het is een levend systeem dat zich beweegt tussen mens en natuur, tussen wild en geplant, tussen gebruik en eerbied.

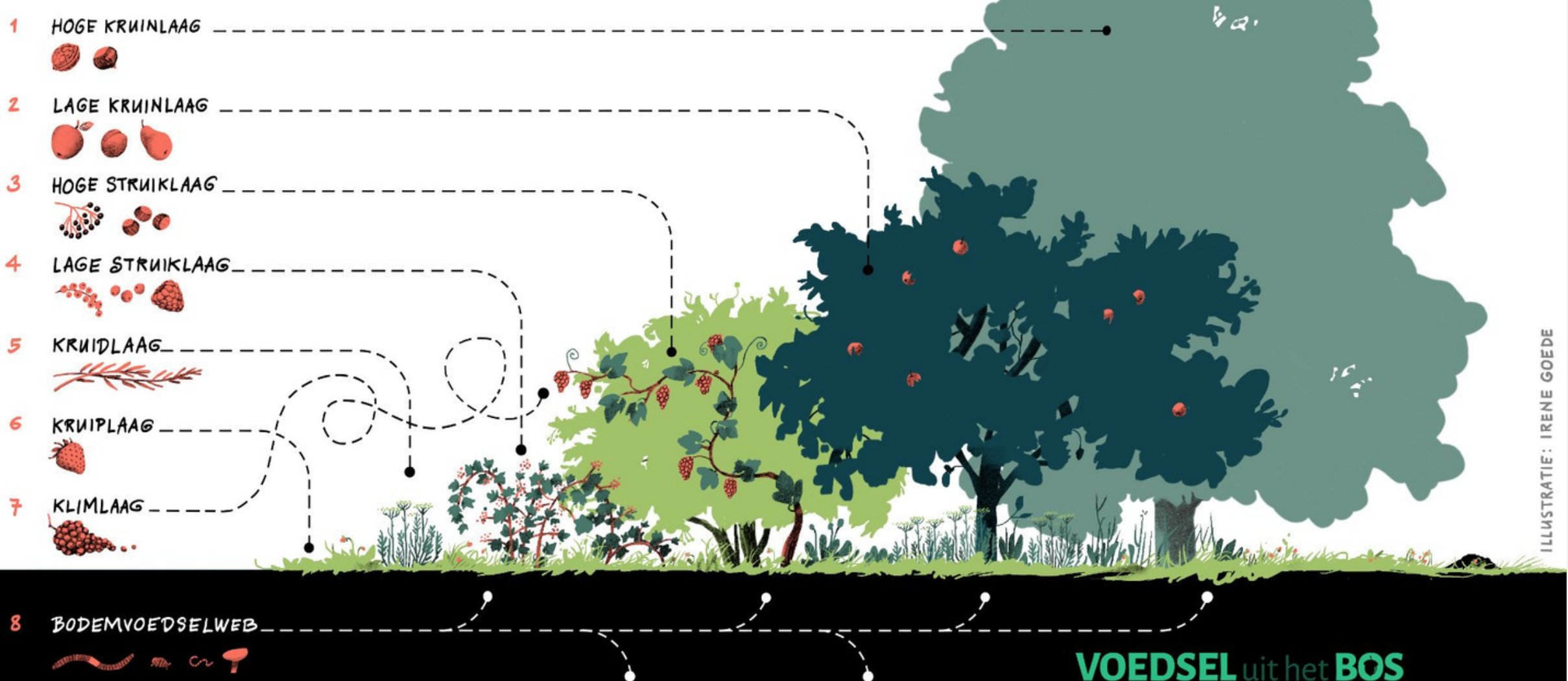
De lagen van een voedselbos

Een voedselbos leeft in lagen. Elke laag heeft een functie in het geheel:

1. Kruinlaag – structuur, beschutting, voedsel
2. Struiklaag – kleinfruit, habitat, windbrekers
3. Kruidlaag – geur, bloemen, bodembedekking
4. Klimmers – verticale benutting, extra oogst
5. Systeembomen & accumulatiebomen – bodemverbetering, mulch, stikstof
6. Paddenstoelen – partners ondergronds

Samen vormen ze een veerkrachtig, meerjarig, eetbaar ecosysteem.

DE LAGEN VAN EEN VOEDSELBOS

Illustratie: Irene goede

Waarom een voedselbos ontwerpen?

Een goed ontwerp zorgt ervoor dat je voedselbos functioneel, productief en veerkrachtig is. Door vooraf na te denken over de structuur, vermijd je problemen en maximaliseer je natuurlijke processen.

Verder ontwerpen we ook graag voedselbossen omdat:

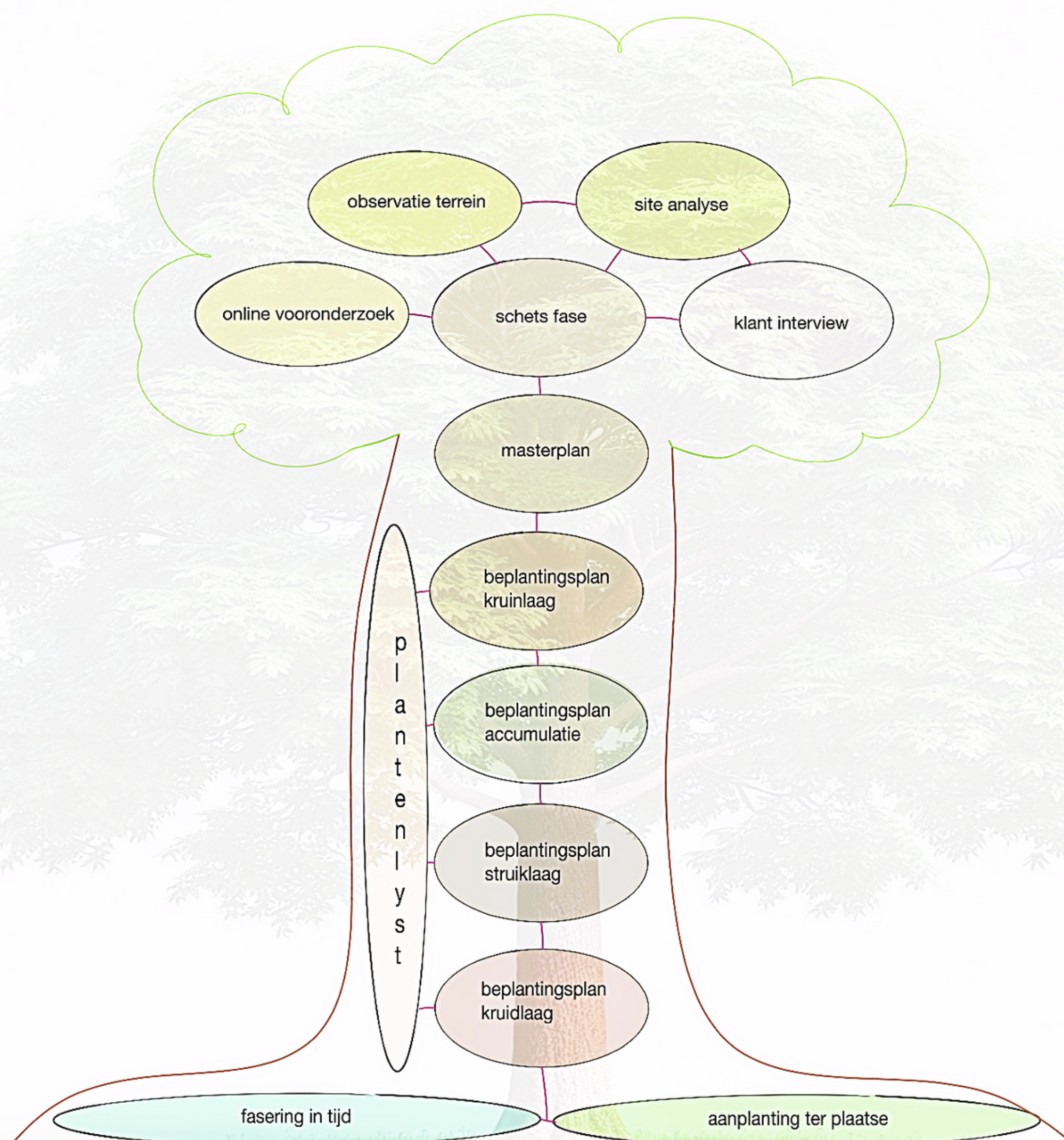
- We weer willen thuiskomen op het land
- Levende bodems de basis vormen van een gezonde toekomst
- Voedsel niet alleen voedzaam, maar ook zinvol mag zijn
- Verbinden met de natuur helend werkt — voor mens en omgeving
- We willen leren hoe we met minder input méér kunnen creëren
- We maximaal zon willen oogsten en omzetten in voeding, biodiversiteit en leven.

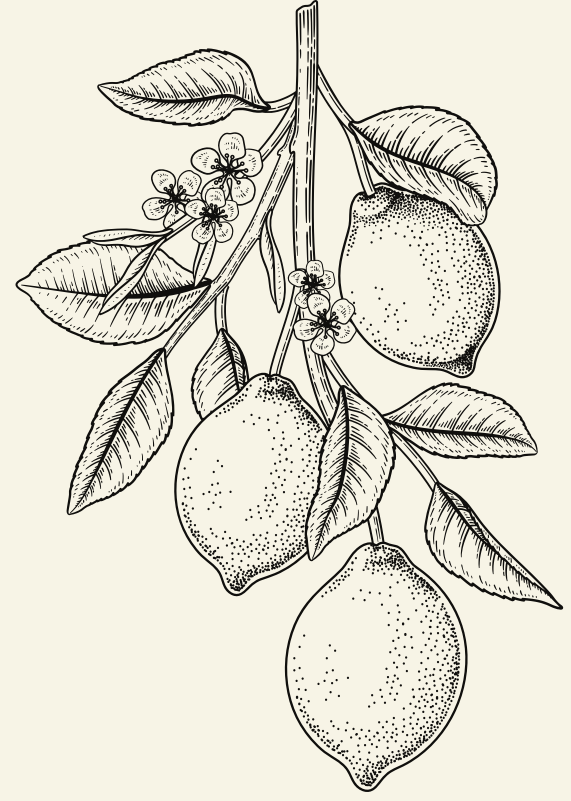
Of je nu een klein stuk grond hebt of een groter terrein: elk ontwerp begint met een droom. En een vraag: wat wil hier groeien?

Het ontwerptraject in Verschillende stappen

Grosso modo kunnen we het ontwerptraject onderverdelen in 6 grote stappen.

Hieronder zie je -wat uitgebreider- de verschillende stappen die je kan doorlopen om tot een degelijk en succesvol ontwerp te komen.

① Online vooronderzoek

Een eerste blik op de diepere lagen van het terrein
Voor je een terrein fysiek bezoekt, kun je al veel leren door er op afstand naar te kijken. Online kaarten en tools helpen je om de structuur, geschiedenis en ecologische context van de plek te begrijpen. Zo kom je beter voorbereid toe en zie je met andere ogen.

Voor je het terrein bezoekt, haal je al veel informatie online:

- Geopunt.be: ligging, regelgeving, waterlopen, oude kaarten
- BOBO-kaarten: bodemopbouw, textuur en vochtigheid
- CADGIS: officiële perceelgrenzen op schaal
- Google earth en maps: bereikbaarheid, omgeving en zichtlijnen
- Contourmapcreator: hoogtekaart voor hellingen en waterbeheer

Tip: neem je geprinte kaart en observaties mee naar het eerste terreinbezoek.

② Observatie op het terrein

Goede observatie is de sleutel tot een ontwerp dat klopt.

- Passief: open, zintuiglijk waarnemen zonder oordeel
- Gericht: bodemprofiel, fauna, flora, waterstromen
- Intuïtief: wat vertelt de plek jou op gevoelsniveau?

Stap het terrein af, voel, luister. Laat het terrein spreken. Schrijf of schets je bevindingen na afloop.

③ Site-analyse

Je brengt de natuurlijke processen in kaart:

- Water: nat/droog, stroomrichting, bronnen, infiltratie
- Licht & wind: schaduwplekken, zonval, windrichtingen
- Bodem: opbouw, textuur, structuur, voeding
- Biodiversiteit: bestaande planten, ecosystemen, dieren
- Vorm van het land: hellingen, valleien, erosierisico

Alles wat leeft en beweegt, vormt mee het landschap. Je leert lezen wat al aanwezig is.

④ Klantinterview

Een voedselbos begint met bomen én met mensen. In het klantinterview verzamel je:

- Visie & droom
- Tijd, kennis, vaardigheden
- Opbrengsten die gewenst zijn (voeding, rust, educatie...)
- Wensen rond esthetiek, gebruik, gemeenschapsvorming
- Beschikbare hulpbronnen
- ...

Je creëert helderheid: Waarvoor dient dit voedselbos? Wie gaat ermee werken? Wat draagt het bij aan het grotere geheel?

⑤ Schetsfase & masterplan

Nu begint het ontwerpen!

 Je schetst zones, circulaties en functies op papier:

- Intensieve en extensieve zones
- Watermanagement en hoogteprofiel
- Windkering, zichtlijnen, belevingsplekken
- Beplantingsstrategie: waar komt wat?

Deze fase is creatief en systemisch tegelijk: Van analyse naar visie. Van gevoel naar vorm. Het masterplan maakt het geheel helder — voor jezelf én voor partners, buurt of overheid.

⑥ Beplantingsplan & plantenlijst

Van visie naar een levend systeem

Een voedselbos is geen verzameling planten, maar een zorgvuldig opgebouwd ecosysteem waarin soorten samenwerken en elkaar versterken. Het beplantingsplan vertaalt jouw visie naar een structuur die meegroeit met het terrein.

Een goed beplantingsplan:

- Benut de lagen van het systeem
- Versterkt bodem en kringlopen (via stikstofbinders, mulchplanten, worteldiepte)
- Houdt rekening met zon, water en microklimaat
- Anticipeert op dynamiek in tijd: sommige soorten ondersteunen de opstartfase en worden later gesnoeid om ruimte te creëren

De plantenlijst is geen statische tabel, maar een ontwerptool die o.a. bevat:

- Botanische naam & cultivar
- Ecologische functie
- Licht- en bodemvoorkeur
- Bloei- en oogsttijd
- Combinaties en interacties

Zo vormt de plantenlijst een levend document dat evolueert met het systeem zelf.

Over Eetbaar Landschap

Bij Eetbaar Landschap begeleiden we mensen, boeren, gezinnen en groepen bij het ontwerpen van levende systemen. We vertrekken vanuit de principes van permacultuur, systeemdenken en diepe observatie.

We zijn niet gebonden aan één locatie, maar werken daar waar onze diensten nodig zijn — van Vlaanderen tot Zuid-Portugal.

Onze ontwerpen zijn praktijkgericht en afgestemd op de plek én op de mensen die ermee leven en werken.

Co-creatie staat in het ontwerpproces voorop, met het land én de mensen waarmee we werken. We werken vanuit een diepe intuïtie, jaren ervaring en expertise.

Meer info of inschrijven?

Ben je benieuwd hoe je zelf aan de slag kunt met een voedselbos, of wens je begeleiding op jouw terrein?

Op onze website vind je ons volledige aanbod — van ontwerp en advies tot educatieve trajecten en cursussen.

Website: www.eetbaarlandschap.be
Mail: welkom@eetbaarlandschap.be

Veel plezier met je verdere voedselbosstappen en graag tot weerzien of – hoors!

Deze gids werd met zorg samengesteld door Eetbaar Landschap en is bedoeld ter inspiratie en educatie voor iedereen die wil bijdragen aan een levend landschap.

De inhoud valt onder de Creative Commons-licentie:
Creative Commons Naamsvermelding - NietCommercieel -
GelijkDelen 4.0 Internationaal (CC BY-NC-SA 4.0)

Je mag deze gids delen, kopiëren en aanpassen, zolang je:
vermeldt dat het werk afkomstig is van Eetbaar Landschap,
het niet gebruikt voor commerciële doeleinden,
en je eventuele afgeleide werken onder dezelfde
voorwaarden verspreidt.

Voor vragen of toelating tot ander gebruik, neem contact op
via:
welkom@eetbaarlandschap.be